

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

-

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

-

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Diabetesliiton näkökulmasta riskiryhmät on hyvin tunnistettu ja diabetes on yksilöity sellaisena pitkäaikaissairautena, joka lisää haavoittuvuutta helteen aiheuttamille terveyshaitoille. Diabetes lisää riskiä terveyshaitoille myös välillisesti eli käytetyn lääkehoidon myötä, sillä insuliinien säilyvyys korkeassa lämpötilassa heikkenee.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

On tärkeää tunnistaa, että varautumis- ja sopeutumistoimia tarvitaan eri hallinnonaloilla ja -tasoilla, ja että niistä vastaa laaja joukko erilaisia sidosryhmiä. Kansallinen koordinaatio on tarpeen.

Huomioimme, että yhtenä sidosryhmänä on tunnistettava sosiaali- ja terveysalan järjestöt nykyistä vahvemmin. Ne tavoittavat erityisesti helteen haittavaikutuksille alttiita ja haavoittuvia ryhmiä, kuten pitkäaikaissairaita ja toimintakyvyltään rajoittuneita henkilöitä, ja voivat tukea väestöviestintää tietoisuuden lisäämiseksi helteen terveysriskeistä sekä niihin varautumista.

5 Hellevaroitussjärjestelmä

-

6 Viestintä

Diabetesliitto korostaa, että sosiaali- ja terveysalan järjestöt tavoittavat viestintäkanaviensa kautta laajasti erityisesti helteen haittavaikutuksille alttiita ja haavoittuvia ryhmiä, kuten pitkäaikaissairaita sekä toimintakyvyltään rajoittuneita henkilöitä, ja voivat vahvistaa viranomaisviestintää merkittävästi. Järjestöt tulee huomioida keskeisenä toimijana viestinnän suunnittelussa ja koordinaatiossa.

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

On kiitettävää, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen osaaminen ja yhteydet haavoittuviin ryhmiin on huomioitu toimintasuunnitelmassa ja hyvinvointialueita kannustetaan tukemaan sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa ja tekemään niiden kanssa yhteistyötä riskiryhmien tukemiseksi hellejaksojen aikana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistarpeena varautumisen näkökulmasta on tunnistettu kotiin annettavat palvelut, mitä pidämme tärkeänä. Kotihoidossa ja kotisairaanhoidossa tunnistettavia, erityisen tuen tarpeessa hellejaksojen aikana olevia henkilöitä ovat esimerkiksi ikääntyneet ja pitkäaikaissairaat, kuten diabetesta sairastavat. Tiedon tarve helteen terveysriskeistä myös kotihoidon palvelua saavien omaisille ja läheisille on suuri.

Kotihoidon työntekijät vaihtuvat, eikä kaikissa kodeissa ole lämpötilan seurantaan tarvittavia mittareita. Asunnon jäähdyttäminen vaatii myös aikaa, jota lyhyellä käynnillä ei ole. Toimenpiteiden suunnittelu asiakkaan ja mahdollisesti hänen läheistensä kanssa yhdessä on tarpeen, samoin tehostettu seuranta esimerkiksi digipalveluja hyödyntäen hellejakson aikana. Kotihoidon työntekijät ja asiakkaat hyötyisivät kirjallisista ohjeista ja tarkistuslistoista hellejaksojen ajalle.

Diabetesta sairastavien näkökulmasta huomioimme, että helle haastaa diabetesta sairastavien turvallisuutta ja terveyttä erityisellä tavalla myös lääkityksen osalta. Kotiin annettavien palvelujen yhteydessä mainittu lääkityksen arvioinnin ja muutosten tarve voi syntyä esimerkiksi diabetesta sairastaville kuivumisen ja nestehukan tilanteissa. Nestehukka voi nostaa veren glukoosipitoisuutta, vaikuttaa munuaisten toimintaan, nostaa ketoaineita ja lisätä happomyrkytyksen riskiä. Lääkitysturvallisuutta haastaa kuumissa olosuhteissa lääkkeiden turvallisen säilytyslämpötilan ylittyminen. Esimerkiksi insuliinin teho heikkenee lämmitessä jo +30 asteen jälkeen, ja liian kuumassa se tuhoutuu.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

-

9 Työterveys ja työsuojelu

-

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

-

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

Huomiota herättää, että toimintasuunnitelman monialaisuudesta ja kaikkia hallinnonaloja koskevista toimenpiteistä huolimatta vastuuministeriönä helleaaltoihin liittyvässä valmiudessa ja varautumisessa on taulukossa mainittu yksinomaan sosiaali- ja terveysministeriö. Muille ministeriöille on osoitettu tehtäviä vain pidemmän aikavälin varautumisessa ja sopeutumisessa. Yksin STM ei voi olla vastuussa kansallisesta varautumisesta, ja eri ministeriöiden toimialoilla voidaan ja tulee tehdä toimintasuunnitelman mukaisia välittömiä ja pitkän aikavälin toimia helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi.

Yleisiä huomioita

Pidämme tärkeänä, että sekä väestön että sote-ammattilaisten sekä erityisesti helteen terveyshaitoille erityisen riskialttiiden ryhmien tietoisuutta helteen haitoista lisätään. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt tavoittavat erityisen haavoittuvia ryhmiä viestintäkanavissaan ja ne tuleekin huomioida kaikessa viestinnän suunnittelussa.

Tuominen-Lozic Laura
Diabetesliitto